

Ref 44**Ett placeringsbeslut med anledning av ett omedelbart omhändertagande enligt LVU är överklagbart.**

41 § första stycket 1 och andra stycket lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 26 oktober 2022 följande beslut (mål nr 6402-21).

Bakgrund

1. Vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) beslutas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. Om det är sannolikt att den unge behöver sådan vård och rättens beslut inte kan avvaktas, får socialnämnden besluta att omedelbart omhänderta den unge.

2. Sedan socialnämnden beslutat om omedelbart omhändertagande eller rätten beslutat om vård, fattar nämnden ett beslut om var den unge ska placeras.

3. Individnämnden i Pajala kommun beslutade att omedelbart omhänderta G.L. och att placera honom i ett familjehem i Vällingby. Nämnden beslutade efter några dagar att omplacera G.L. till ett familjehem i Pajala. Han överklagade det sistnämnda placeringsbeslutet till Förvaltningsrätten i Luleå. Förvaltningsrätten beslutade, i enlighet med G.L:s yrkande, att placera honom i ett familjehem i Eskilstuna där han tidigare hade varit placerad på frivillig väg.

4. Individnämnden och G.L:s far, D.L.D., överklagade till Kammarrätten i Sundsvall och yrkade att individnämndens placeringsbeslut skulle fastställas.

5. Kammarrätten gjorde emellertid ingen prövning i sak. Kammarrätten ansåg nämligen att ett placeringsbeslut som har fattats på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande inte är överklagbart. Domstolen upphävde därför förvaltningsrättens avgörande och avvisade G.L:s överklagande av individnämndens placeringsbeslut.

Yrkanden m.m.

6. G.L. yrkar att förvaltningsrättens beslut ska fastställas. I andra hand yrkar han att målet ska visas åter till kammarrätten för prövning i sak. Han anför att ett placeringsbeslut är mycket

ingripande och att det inte finns något överklagandeförbud i LVU i fråga om placeringsbeslut.

7. *Individnämnden i Pajala kommun* och *D.L.D.* anser att överklagandet ska avslås.

8. *N.G.L.*¹ har inte yttrat sig.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

9. Frågan i målet är om ett placeringsbeslut som fattas när den unge är omedelbart omhändertagen är överklagbart.

Rättslig reglering m.m.

10. I 41 § första stycket LVU finns en uppräknning av olika beslut av socialnämnden som får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Enligt p. 1 får socialnämndens beslut överklagas när nämnden har beslutat om var vården av den unge ska inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas.

11. Av andra stycket framgår att andra beslut än de som räknas upp i första stycket inte får överklagas.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. Bestämmelserna i 41 § LVU har i huvudsak oförändrade förts över från den tidigare gällande lagen i ämnet, lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

13. I fråga om placeringsbesluts överklagbarhet tar skrivningarna i allmänmotiveringen i propositionen som föregick 1980 års sin utgångspunkt i att det finns ett av rätten meddelat beslut om vård (prop. 1979/80:1 del A s. 505 f.). Detta talar för att avsikten har varit att möjliggöra ett överklagande endast i de fall placeringsbeslutet har fattats efter det att rätten beslutat om vård.

14. Att det förhåller sig på det sättet får stöd av en skrivning i kommentaren till den bestämmelse i 1980 års lag som motsvarar bestämmelsen i 41 § första stycket 1 LVU. Där anges att det inte går att överklaga ett beslut av socialnämnden att flytta den unge från ett hem till ett annat, om beslutet har fattats efter ett omedelbart omhändertagande (a. prop. del A s. 605).

15. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att det av 41 § första stycket 1 LVU inte går att utläsa att det ska göras någon skillnad mellan det fall att den unges placering sker på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande och det fall att den företas

¹ G.L:s vårdnadshavare (red. anm.).

på grund av ett beslut om vård. Lagtexten kan med andra ord inte förstås på något annat sätt än att placeringsbeslut genomgående är överklagbara. En entydig lagtext har företräde framför förarbetsuttalanden.

16. Det var således fel av kammarrätten att upphäva förvaltningsrättens avgörande och avvisa G.L:s överklagande av individnämndens placeringsbeslut.

17. Eftersom vården med stöd av LVU av G.L. numera har upphört föranleder hans överklagande till Högsta förvaltningsdomstolen inte någon vidare åtgärd. Målet ska därför skrivas av.

18. A.D. har begärt ersättning för två timmars arbete. Han får anses skäligen tillgodosedd med en ersättning motsvarande en timmes arbete.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avskriver målet.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställer vad kammarrätten beslutat om sekretess.

Högsta förvaltningsdomstolen bestämmer att ersättning ska betalas till I.G. som offentligt biträde med 7 125 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

Högsta förvaltningsdomstolen bestämmer att ersättning ska betalas till A.D. som offentligt biträde med 1 803 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

I avgörandet deltog justitieråden *Jäderblom*, *Classon*, *von Essen*, *Anderson* och *Medin*. Föredragande var justitiesekreteraren Emelie Dahlgren.

Förvaltningsrätten i Luleå (2021-07-23, ordförande Sivlér):

[Här återges endast förvaltningsrättens avgörande av det överklagade placeringsbeslutet.]

– Förvaltningsrätten bifaller överklagandet av placeringsbeslutet från den 4 juni 2021 och ändrar beslutet på så sätt att G.L. ska placeras vid familjehemmet [...] i Eskilstuna.

Kammarrätten i Sundsvall (2021-10-13, Johansson, Danell Forsberg och Renvall):

Den första fråga som uppkommer i målet är om individnämndens placeringsbeslut, som fattats under tid då ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU pågick, får överklagas.

Enligt 10 § LVU ska vården anses påbörjad när den unge på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande eller om vård har placerats utanför sitt eget hem. För vårdens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i socialtjänstlagen och föreskrifterna i 11-20 §§ LVU.

I 11 § första stycket LVU föreskrivs att socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden.

Enligt 41 § första stycket 1 LVU får socialnämndens beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol när nämnden har beslutat om var vården av den unge ska inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas. Av bestämmelsens andra stycke framgår att andra än de uppräknade besluten av nämnden enligt lagen inte får överklagas.

Motsvarande regel om överklagande fanns i 20 § i den tidigare lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga. I förarbetena till bestämmelsen uttalades bl.a. följande. Länsrätten tar i sitt beslut inte formellt ställning till vilken vård den unge ska ges. Även om länsrätten skulle ogilla den placeringsform som nämnden har angett i sin ansökan till rätten kan länsrätten vara i det läget att den måste besluta att vård ska beredas med stöd av lagen. I första punkten har öppnats en möjlighet för vårdnadshavaren och i förekommande fall den unge själv att överklaga nämndens beslut om var vården ska inledas. Klagorätt föreligger också om nämnden efter det att den unge har beretts vård i t.ex. familjehem finner att omständigheterna har ändrats så, att den unge bör flyttas till ett annat familjehem eller att den unge i stället bör få institutionell vård. Klagorätten gäller bara vid flyttningar under den vårdtid som följer efter det att länsrätten har beslutat om vård. Det går således inte att överklaga ett beslut av nämnden efter ett omedelbart omhändertagande att flytta den unge från ett hem till ett annat (se prop. 1979/80:1 Del A s. 604 f.).

Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut under år 1984 ansett att det endast är de placeringsbeslut som fattas efter länsrättens beslut om vård som är överklagbara och att det inte går att överklaga ett beslut av nämnden att under den tid det omedelbara omhändertagandet pågår flytta den unge från ett hem till ett annat (se JO:s beslut med dnr 3343-1983). JO har härefter under år 1994 uttalat att rättsläget inte har ändrats genom tillkomsten av den nya LVU-lagstiftningen och att vad JO uttalade i beslutet från 1984 därför alltså syns äga giltighet (se JO:s beslut med dnr 648-1994). JO har dock i ett senare beslut från år 1996 intagit en annan ståndpunkt och ansett att övervägande skäl talar för att placeringsbeslut i allmänhet är överklagbara och detta oberoende av om de meddelats efter beslut om omedelbart omhändertagande eller beslut om vård (se JO:s beslut med dnr 2446-1996).

Såvitt framkommit finns det inte något avgörande från högsta instans som gäller frågan om överklagbarheten av placeringsbeslut som fattas innan beslut om beredande av vård enligt LVU. Rättsläget är således oklart. Däremot finns det avgöranden från kammarrätt med skilda bedömningar, se Kammarrätten i Sundsvalls beslut den 21 juli 2021 i mål nr i 2142-21, den 23 juli 2021 i mål nr 1986-21 och Kammarrätten i Göteborgs dom den 18 juni 2021 i mål nr 2633-21.

Den aktuella bestämmelsen i 41 § första stycket 1 LVU avser överklagande av beslut om placering av den unge. Det framgår inte uttryckligen av bestämmelsen att det ska göras någon skillnad om ett beslut om barns placering sker i anledning av ett omedelbart omhändertagande eller efter att vård har beslutats av rätten. Ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU möjliggör för socialnämnden att, i avvaktan på förvaltningsrättens prövning, fatta beslut om tvångsingripande i brådskande fall. Det är frågan om en tillfällig åtgärd och ska som sådan inte bestå någon längre tid. Ett beslut om vård meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Utformningen av 41 § 1 LVU och de redovisade uttalandena i förarbetena talar för att lagstiftarens avsikt har varit att vården inleds först när en ansökan om vård har bifallits och att beslut om placering eller flyttning som fattas under den tid då ett omedelbart omhändertagande pågår inte ska få överklagas. En rätt att klaga i sådana fall framstår inte som motiverad eftersom ett omedelbart omhändertagande endast är tillfälligt och upphör bl.a. när rätten avgör frågan om vård. Föreskriften i 10 § första stycket LVU att vården ska anses påbörjad när den unge på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande har placerats utanför sitt eget hem föranleder inte annan bedömning eftersom denna bestämmelse syftar på att de följande bestämmelserna i lagen om vårdens innehåll och utformning är tillämpliga. Noteras kan också att ett beslut enligt 11 § LVU av Statens institutionsstyrelse om tillfällig placering inte får överklagas.

Mot denna bakgrund anser kammarrätten att placeringsbeslut som fattas i anledning av ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU inte är överklagbart. Förvaltningsrätten borde därför ha avvisat G.L:s överklagande av placeringsbeslutet. Vid denna bedömning saknar kammarrätten skäl att pröva de yrkanden om muntlig förhandling och vittnesförhör som har framställts i kammarrätten.

– Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom i mål nr 1206-21 och avvisar G.L:s överklagande av individnämndens beslut om placering.

– Kammarrätten fastställer vad förvaltningsrätten beslutat om sekretess. [Kammarrättens beslut om ersättning till de offentliga biträdena har utelämnats.]